

Het temmen van de wolf

Kopwolven worden in je hoofd geboren door kleine ergernissen, het schuren van een steeds terugkerende negatieve gedachte en het onvermogen om je aan te passen aan de omstandigheden. Kopwolven groeien als je ze aandacht geeft en wanneer ze zich vermeerderd hebben, gaan ze je beheersen en kom je er niet meer vanaf, totdat je zelf een kopwolf wordt.

Martin Knaapen was zich bewust van de kudde kopwolven die zich in de loop der jaren in zijn eigen hoofd vermenigvuldigd had en vreesde dat hij op den duur door de kopwolven geheel en al bezeten zou worden. Met het samenstellen van deze bundel probeerde hij zijn kopwolven te bezweren en te temmen, samen met kunstenaar Marcel Herms, die de grimmige en vaak verontrustende illustraties verzorgde die de sfeer van de gedichten ondersteunen. Het is Knaapens vijfde bundel; in juni van dit jaar is hij voor twee jaar benoemd tot stadsdichter van Deventer.

De titels van de afdelingen in de bundel, 'grom', 'groeï', 'besef' en 'zijn', wijzen op een stijgende lijn in het terug veranderen van wolf in mens, als bewijs dat Knaapen erin geslaagd is zijn innerlijke wolf te temmen. Niet voor niets luidt het laatste gedicht in de bundel: 'luister/ alsjeblijft/ luister/ er nestelt een merel'. Maar aan dit gedicht is eerst een stoet van gedichten voorafgegaan die getuigt van een zware innerlijke strijd om met de demonen in het reine te komen en om 'te leven/ met kopwolven aan mijn zij'. Knaapen doet dat in eenvoudige bewoordingen, maar de gedichten liegen er niet om: ze spreken vooral in de eerste afdeling van machtsvertoon, geweld en onverdraagzaamheid, zoals in het gedicht 'Opgroeien' de vierde strofe vertelt:

*het donker
vervormt actualiteit
tot verwrongen herinnering
niets is geworden wat gewenst
onmacht leidt
verachting
kopwolven groeien mee*

Met behulp van een 'zij' en de leer van enkele filosofen leert het lyrisch ik in de tweede afdeling om niet te vechten tegen wat niet te veranderen is, maar om te verdragen en te berusten, in harmonie te leven met wat hem eerst kwelde. Herinneringen behoren bij het verleden en mogen niet de loop van de toekomst bepalen. De dichter zoekt naar een manier om te leven op een manier die niet al bij voorbaat vaststaat. Hij moet een evenwicht zoeken tussen wat hij hoort en ziet enerzijds, en de discrepantie tussen wat hij denkt en voelt anderzijds. De gedichten getuigen van het onderzoeken van zijn eigen motieven op een oprechte en niets ontziende wijze, waarbij hij zichzelf allerminst spaart. Knaapen verwoordt in deze bundel de moedeloosheid die elk mens op de helft van zijn leven weleens kan overvallen: wat heb ik tot nog toe gedaan dat betekenis heeft gehad, hoe In de derde afdeling, 'besef', maakt de dichter een bewuste keuze om het anders te gaan doen. De wedloop van de consumptiemaatschappij, het klatergoud en de valse schijn moeten afgezworen worden om plaats te maken voor rust en stilte. Net zoals het feit dat de kopwolven zich niet laten verjagen en dat het tijd is geworden om hun aanwezigheid te accepteren. Soms is het niet eens zo gek om deel uit te maken van een kudde kopwolven, zoals beschreven in het gedicht 'Defaitist':

*het is de kopwolf
die mij wakker bijt
mij bij de les trekt
mij waarschuwt
voor de ondergang
en tanden toont
die de mijne zijn
messen zullen geslepen blijven
gegromd wanneer zinvol
en gebeten wanneer noodzaak
maar ik
ben niet meer degene
die gegeten wordt*

Het lyrisch ik heeft het overlevingsmechanisme van de kopwolven op zichzelf toegepast om zijn plaats in de wereld te bepalen. Daarmee is deze bundel niet negatief of depressief van toon, maar juist hoopvol. De dichter geeft aan dat verandering mogelijk is, om aan de zijde van je kopwolven zo dicht bij jezelf te zijn dat je een merel kunt horen nestelen.

Hettie Marzak

Docent Nederlands, columnist en poëzierecensent. ga ik het de rest van mijn leven doen? 'zal ik scherp blijven/ en grommen/ of zal ik aabaar zijn/ en troosten'.